

TITEL

Bijplaatsen konijnen op Vlieland

OPGESTELD DOOR

■■■■■ & ■■■■

PROJECTNUMMER

2022.07

PLAATS, DATUM

Arnhem, 15 september 2022

AANTAL PAGINA'S

9 pagina's

INHOUDSOPGAVE

AANLEIDING	3
Activiteit & Werkplan	3
LOOPTIJD	3
PROJECTTEAM	3
BESCHRIJVING ACTIVITEITEN	4
Bronlocatie	4
Uitzetlocatie	4
Voorbereiding uitzetlocatie	5
Vangen, vervoer, bijplaatsing 2022	5
Monitoring 2022-2023	7
Opstellen jaarrapportage 2022	7
Vangen, vervoer, bijplaatsing 2023	7
Monitoring 2023-2024	8
Opstellen jaarrapportage 2023	8
Vangen, vervoer, bijplaatsing 2024	8
Monitoring 2024-2025	8
Kennis uitwisselen	8
Opstellen eindrapportage	8
WETGEVING	8

AANLEIDING

Op dit moment komen nog maar kleine aantallen konijnen voor in de duinen van Vlieland. De populatie op Vlieland is al meer dan 25 jaar dermate klein dat deze niet op eigen kracht tot een grotere populatie uitgroeit.

Vlieland is aangewezen als Natura 2000 gebied (gebiedsnummer 117). In dit gebied is een hogere dichtheid aan konijnen is gewenst vanwege hun rol als sleutelsoort in de duinen. Konijnen helpen door het grazen en graven om Natura 2000 het habitatype grijze duinen (habitatype H2130) in stand te houden. Ook bieden konijnenholen broedplaatsen aan vogels zoals de tapuit. Tot slot heeft een goede konijnenstand een positief effect op andere typische duinsoorten.

Het plaatsen van konijnen op Vlieland is een beheermaatregel PAS welke beschreven staat in het Beheerplan Duinen Vlieland, die op 13 december 2016 definitief is vastgesteld.¹ In 2018 is uitzetten van konijnen op Vlieland door Altenburg & Wymenga getoetst aan de ecologische wet- en regelgeving.²

Activiteit & Werkplan

De konijnen van Vlieland herstellen niet op eigen kracht, ondanks gerichte beheermaatregelen. Daarom wil het Staatsbosbeheer gedurende drie jaar konijnen elders vangen, vervoeren naar Vlieland en daar loslaten in geschikt leefgebied. De verwachting is dat de populatie zich met deze impuls verder zelf kan handhaven op een gezonde dichtheid en de rol in het behoud van de Grijze Duinen kan vervullen.

In dit werkplan wordt het projectgebied, looptijd van het project en werkwijze van vangen, vervoeren en uitzetten en de monitoring en rapportage van de activiteiten vastgelegd. De werkwijze volgt het protocol "Werkprotocol: konijnen uitzetten voor populatieherstel" dat werd opgesteld in opdracht van het Het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN). Dit protocol wordt separaat bijgeleverd bij dit werkplan.

LOOPTIJD

We voeren het vangen uit in drie rondes. Vangen gebeurt steeds in de periode tussen september en 31 december in de jaren 2022, 2023 en 2024. Het vangen en verplaatsen gebeurt in september-november. Jaarlijks wordt er in april gemonitord. In het voorjaar van 2023 en 2024 wordt een tussentijds rapport opgesteld. Een eindrapport wordt opgesteld in de zomer van 2025. Het project wordt afgesloten op 1 juli 2025. De benodigde ontheffingen worden aangevraagd voor de periode 1 november 2022-31 december 2025 om in te kunnen spelen op mogelijke uitloop door onvoorziene omstandigheden (weer, pandemieën).

PROJECTTEAM

Het project wordt uitgevoerd door Staatsbosbeheer, [REDACTED]
[REDACTED] (soortspecifieke kennis, monitoring) en [REDACTED]
[REDACTED] (expertise vangen en verplaatsen konijnen).

¹ [REDACTED] & [REDACTED], 2016. Natura 2000-Beheerplan Vlieland". DLG & Staatsbosbeheer.

² [REDACTED], 2018. Bijplaatsen konijnen op Vlieland. Toetsing aan de ecologische wet- en regelgeving. A&W-rapport 2477. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

BESCHRIJVING ACTIVITEITEN

Bronlocatie

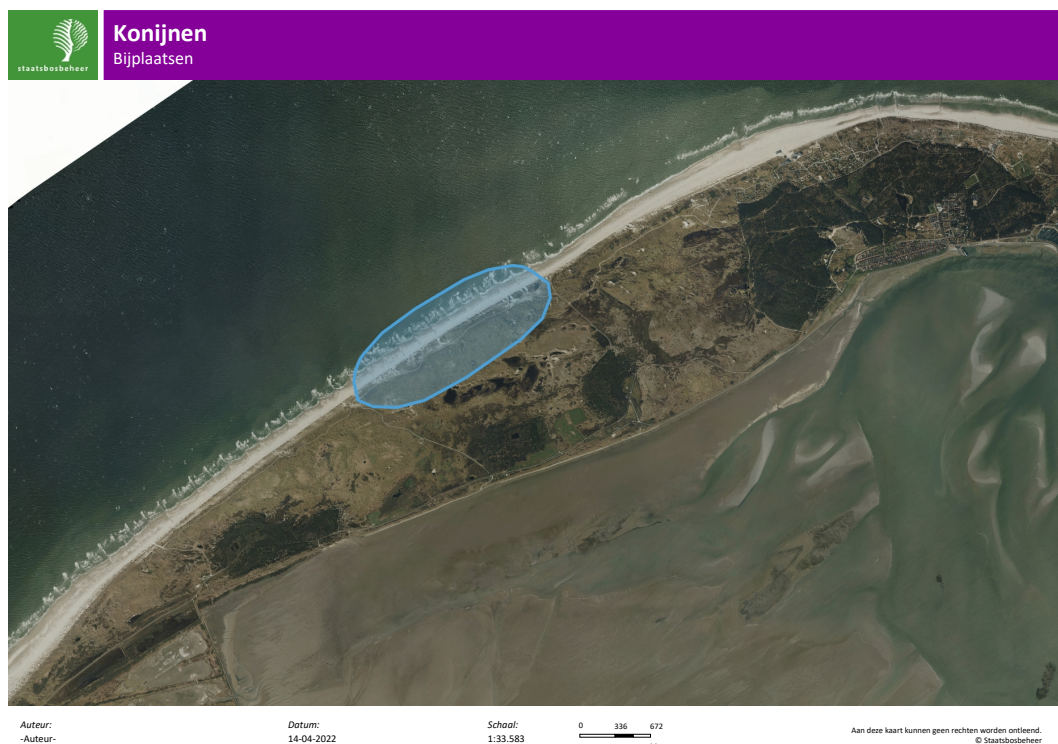
Om de konijnen te vangen, zoeken we naar gebieden met een vergelijkbaar habitat. Daarbij worden gebieden gekozen men op die plek konijnen kan missen, of waar wordt beheerd in het kader van schade. Daarbij valt te denken aan industrieterreinen, dijken of dammen, auto- of spoorwegen of volkstuinten. Het doel is om de konijnen zo veel als mogelijk van één bronpopulatie te halen. Dus uit één donorgebied. Dit gebeurt om uitbreiding te voorkomen.

Voor het bijplaatsen van konijnen op Vlieland worden dieren van de Maasvlakte gevangen. Hier leven nog hoge dichtheden konijnen, en ondanks de industrie is het habitat vrij vergelijkbaar met kustduin. Op de Maasvlakte worden jaarlijkse enkele duizenden konijnen worden geschoten in het kader van schadebestrijding. Dit betekent dat de gunstige staat van konijn in dit gebied niet wordt verslechterd door het wegnemen van 25-30 konijnen voor bijplaatsing op Vlieland gedurende drie jaar.

De aantallen konijnen in een gebied kunnen echter door ziekten zoals RHD-V of myxomatose sterk fluctueren. Daarom zoeken we één of meer alternatieven voor de primaire bronlocatie, in de provincie Zuid-Holland.

Uitzetlocatie

De konijnen worden uitgezet in een relatief klein gebied (zie kaart hieronder). De konijnen worden uitgezet in droge duinhabitats. De 25-30 konijnen worden per sociale groep in kunstburchten op 50 meter afstand van elkaar uitgezet.

Dit gebied voldoet aan de eisen komen voor een succesvolle herintroductie die uit literatuur en veldervaring naar voren komen:

- Het landschap is open of halfopen.
- Er zijn geen konijnen meer aanwezig;
- Er is voldoende beschutting (bijvoorbeeld oude hopen of kunstburchten) tegen weersinvloeden;
- Het terrein biedt voldoende dekking tegen predatoren, of dit is eenvoudig te maken.
- De vegetatie in het gebied biedt voldoende geschikt voedsel

De plaats waar de konijnen worden uitgezet, staat bekend als een broedplaats voor diverse vogelsoorten. Door de konijnen in het najaar uit te zetten, zullen er geen broedende vogelsoorten worden verstoord. Voor een aantal broedvogelsoorten, zoals eider, bergeend, blauwe kiekendief, tapuit en kleine mantelmeeuw, kan er wel ruimtelijke overlap zijn tussen de broedlocaties en de ligging van de uitzetplaatsen. Het betreft hier echter allemaal soorten die na de broedtijd geen binding meer hebben met deze locaties. Het uitzetten van de konijnen in dit gebied leidt dan ook niet tot een negatief effect op deze vogelsoorten. Als de proef aanslaat dan zullen soorten als tapuit en bergeend als hopenbroeders juist profiteren van de maatregel omdat er sprake is van meer en betere broedlocaties en betere voedselsituatie. Voor het overige is te verwachten dat het gebied niet zodanig zal veranderen dat voor genoemde soorten het gebied ongeschikt wordt.

Vorbereiding uitzetlocatie

Zo nodig wordt dekking en het aantal burchten verbeterd voor uitzetten.

De dekking wordt verbeterd door takkenhopen aan te leggen. Konijnen maken hier gebruik van om te vluchten maar bouwen hier ook nieuwe burchten onder. Zo kunnen takkenhopen de konijnen helpen om zich te vestigen in een nieuw gebied. Met name voor jonge dieren die het ouderlijk hol moeten verlaten bieden takkenhopen een veilige vestigingsplaats. Maak de takkenhopen binnen 40 meter van een (kunst)burcht.

Het gebied waar de konijnen worden uitgezet is veiliger voor konijnen als er voldoende burchten zijn. Dit kunnen oude burchten zijn van konijnen die hier voorheen leefden. Maar in een gebied zonder oude konijnenhopen kunnen dit ook kunstburchten zijn. Een kunstburcht is een handmatig gegraven pijp. Zo'n pijp ligt horizontaal in een talud of duin en is zo lang als mogelijk is om met de hand te graven. Meestal is een kunstburcht dus ongeveer 20 tot 25 centimeter breed en 125 tot 150 centimeter lang. Om een kunstburcht te graven moet de bodem voldoende stevig zijn. In uitzonderlijke situaties kan het nodig zijn om de kunstburcht te verstevigen. Dit kan door een vierkante "koker" van houten planken in te graven. De binnenmaat van deze vierkante koker is 20 centimeter.

Als er bij bijplaatsing blijkt dat er inderdaad te weinig natuurlijke burchten over zijn om uit te zetten, worden op deze wijze extra burchten gemaakt.

Vangen, vervoer, bijplaatsing 2022

Ons doel is om op de bronlocatie maximaal 30 konijnen te vangen. Dit gebeurt met de meest geschikte methode voor dit gebied: fret en buidel, eventueel in combinatie met lange staande netten. Bij deze methode zet een fretteur alle uitgangen van een konijnenhol af met buidels van nylon of van staal. Hierna zet de fretteur een fret in één van de gangen. De fret drijft de konijnen uit het hol, één van de buidels in.

Een fretteur moet goed volgen wat zich onder de grond afspeelt tijdens de vangactie. Daarom worden de gebruikte fretten uitgerust met zenders. Zo is het voor de fretteur mogelijk om de fret te lokaliseren. De fretteur kan dan, als dat nodig is, de fret en het konijn snel uitgraven. In het geval dat de fret het konijn heeft gevangen moet de fretteur beoordelen of het konijn gewond is. In bijzondere gevallen is het noodzakelijk het konijn te doden. Het is belangrijk dat de fretteur dit snel en humaan kan doen. Het gebruik van zenders voorkomt daarnaast ook dat een fret in het veld achter blijft. Daarom is het belangrijk dat de fretteur altijd door middel van handmatig graven het hol kan bereiken.

Foto: Uitgang van een konijnenhol met een buidel van nylon.

Konijnen zijn het rustigste, en hebben de minste stress, in het donker. Daarom worden de dieren na het vangen in een donker transportkistjes worden geplaatst. De kistjes hebben voldoende ventilatiemogelijkheden hebben en worden van hooi. De transportkistjes bieden voldoende ruimte aan één konijn maar zijn dermate klein dat stress beperkt wordt.

Om te zorgen dat de dieren uit een burcht of groepje burchten ook weer bij elkaar in de buurt worden uitgezet, wordt op de kistjes genoteerd waar het dier gevangen is. De dieren worden individueel vervoerd.

De konijnen worden gevaccineerd tegen RHD en myxomatose. Vaccinatie zorgt voor een hogere overleving, maar werkt maar enkele maanden. Daarom geeft vaccinatie geen meerjarige bescherming aan de populatie.

Er wordt maximaal drie dagen gevangen. Aan het eind van deze drie dagen worden de dieren verplaatst naar Vlieland. Tot die tijd worden gevangen dieren gehuisvest met voldoende water en voedsel.

De dieren worden in de avondschemering uitzet in de kunstburchten. De uitgang wordt afgeschermd met een prop luzernehooi. Dit zorgt er naar onze ervaringen voor dat de dieren niet direct de kunstburcht verlaten. Het uitzetten gebeurt zo, dat dieren die in 1 burcht werden gevangen ook bij elkaar worden uitgezet. Tussen deze groepen dieren ligt ongeveer 50 meter, zodat de dieren direct ruimte hebben om hun eigen territoria te vormen.

De uitgezette konijnen zijn nog onbekend met hun nieuwe gebied. Onbekendheid met het terrein maakt ze immers kwetsbaarder voor predatie. Daarom moeten uitgezette konijnen ten minste twee weken beschermd worden tegen predatie. De uitzetlocatie wordt gedurende twee weken afgeschermd voor grondpredatoren (kat) en nieuwsgierig publiek door een hek.

Het gebied wordt niet betreden met auto's. De dieren worden lopend van de openbare weg naar de uitzetlocatie gebracht. Het effect van de betreding op aanwezige soorten zal het reguliere, al dan niet toeristisch, gebruik niet overstijgen.

Monitoring 2022-2023

De ontwikkeling van de populatie na het bijzetten wordt gemeten aan de hand van de lang lopende autotellingen die Staatsbosbeheer uitvoert. Dit zijn tellingen waarbij met de auto op vaste routes met vaste snelheid wordt gereden. Alle konijnen in de koplampen worden geteld. Met deze telwijze wordt een steekproef geteld. Deze telmethode wordt langs vrijwel de hele duinstreek van Nederland gebruikt voor het vaststellen van de trends en ontwikkelingen van konijnenpopulaties.

Aanvullend hierop tellen wij 1 avond in voorjaar 2023 de konijnen in en rond het uitzetgebied. Dit gebeurt een uur na zonsondergang, te voet, met een thermische camera. Daarmee kan over het hele uitzetterrein worden geteld. Een inventarisatie met een warmtebeeldcamera geeft een volledig beeld van alle dieren die op dat moment boven de grond aanwezig zijn. Zo krijgen we een goede inschatting van het succes van de actie. Hiermee bepalen we hoeveel van de uitgezette dieren nog aanwezig zijn.

Opstellen jaarrapportage 2022

Aan het einde van het uitzet seizoen maken we een jaarrapportage. Hierin beschrijven we de bronlocatie en het aantal gevangen, vervoerde en losgelaten konijnen. De wijze van uitzetten wordt kritisch besproken, en waar van toepassing worden verbeteringen benoemd. In het jaarrapport beschrijven we ook de resultaten van de telling en van de monitoring van de populatie.

Vangen, vervoer, bijplaatsing 2023

Vangen, vervoer en verplaatsen verloopt op gelijke wijze als in 2022. Uit voorzorg controleren we ruim voor het vangen of de stand in de bronlocatie nog voldoende is om dieren te betrekken. Als dat niet zo is, wordt uitgeweken naar een ander geschikt gebied.

Monitoring 2023-2024

De monitoring wordt op dezelfde wijze uitgevoerd als in 2022.

Opstellen jaarrapportage 2023

Het jaarrapport krijgt een gelijke format als die in 2022. Het bevat de resultaten uit het eerste jaar, aangevuld met de nieuwe resultaten uit 2023. De wijze van uitzetten wordt kritisch besproken, en waar van toepassing worden verbeteringen benoemd.

Vangen, vervoer, bijplaatsing 2024

Vangen, vervoer en verplaatsen verloopt op gelijke wijze als in de voorgaande jaren. Opnieuw controleren we ruim voor het vangen of de populatie op de vanglocatie nog voldoende is om dieren te betrekken. Als dat niet zo is, wijken we uit naar een ander vanggebied.

Monitoring 2024-2025

De monitoring voeren we op dezelfde manier uit als in 2022-2024, tenzij er nieuwe inzichten zijn.

Kennis uitwisselen

Op dit moment wordt door een aantal andere terreinbeherende organisatie het bijplaatsen van konijnen gepland of overwogen. Met deze partijen zullen lopende het project ervaringen worden uitgewisseld door middel van kennismiddagen of veldwerkplaatsen.

Opstellen eindrapportage

Het eindrapport geeft een overzicht van het verloop van het vangen en het uitzetten van de drie jaren. Ook biedt het een overzicht van het resultaat (de populatiedichtheid) en gaat het in op de opgedane ervaringen. Het eindrapport bespreekt ook de mogelijke verbeteringen op de gevolgde werkwijze voor vangen en uitzetten. Het afronden van de eindrapportage is ook de afronding van het project.

WETGEVING

Het vangen en onder zich hebben vindt plaats in de provincie Zuid-Holland.
Het onder zich hebben en bijplaatsen vindt plaats in de provincie Fryslân.

Ten aanzien van het *vangen en onder zich hebben* van de konijnen trekt de Provincie Zuid-Holland trekt de volgende conclusies:

- De Wet natuurbescherming (Wnb) kent geen verbod op het onder zich hebben en vervoeren van wilde konijnen.
- Het Besluit natuurbescherming (Bnb) zegt niets over het vervoeren maar verbiedt wel het onder zich hebben van uit het wild afkomstige wilde konijnen (artikel 3.25 Bnb);
- Maar er geldt een algemene vrijstelling van artikel 3.25 Bnb, opgenomen in artikel 3.22, tweede lid, van de Regeling natuurbescherming (Rnb), voor het onder zich hebben van

o.a. levende konijnen mits deze aantoonbaar legaal zijn verkregen op basis van een ontheffing of vrijstelling op grond van de Wnb.
Het is dus in het hele land toegestaan om levende, wilde konijnen onder zich te hebben, mits deze aantoonbaar legaal zijn verkregen.

Het *bijplaatsen* is niet vergunningsplichtig vanuit het kader van gebiedsbescherming onder de Wet Natuurbescherming. De reden daarvan is dat het een activiteit is, die is opgenomen in het Natura 2000-beheerplan Vlieland en geen negatieve effecten zal hebben op de instandhoudingsdoelstellen van het gebied. Bij onafhankelijke toetsing door Altenburg & Wymenga werd geconcludeerd:

"Het bijplaatsen (als activiteit) en het gevolg hiervan (een toegenomen konijnenpopulatie die uiteindelijk stabiliseert op een hoger niveau dan het huidige) veroorzaakt geen significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Duinen van Vlieland".